

ชุมชนชาวเมืองพระนครศรีอยุธยา: วิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ The Urban Community of Ayutthaya: A Historical Analysis

- เพชรรุ่ง เกียนปิวโรจน์
- อาจารย์ประจำสาขาวิชาประวัติศาสตร์
- คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
-
- **Petchrung Teanpewroj**
- Lecturer, Department of History
- Faculty of Humanities and Social Sciences
- Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
- E-mail: jeezy_p@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษากลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา โดยแสดงให้เห็นว่า ในชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยาประกอบด้วยคนหลากหลายเชื้อชาติ ทั้งชาวพื้นเมืองและชาวต่างชาติ ชาติต่าง ๆ ชาวต่างชาติบางเชื้อชาติถูกจัดให้เป็นชาวพื้นเมืองด้วยเหตุผลบางประการ ราชสำนักอยุธยามีกลไกในการควบคุมทั้งชาวพื้นเมืองและชาวต่างชาติ เพื่อควบคุมกำลังคนและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: กลุ่มคน ชุมชนเมือง พระนครศรีอยุธยา คนหลากหลายเชื้อชาติ

Abstract

This article aims to study groups of people in relation to ethnic diversity in Ayutthaya, both natives and foreigners. Some foreigners were classified as natives for some particular reasons. Ayutthaya courts had a system to control both natives and foreigners for the purpose of manpower and economic benefits.

Keywords: Group of People, Urban Society, Ayutthaya, Ethnic Diversity

บทนำ

พระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองท่าการค้าที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ราชสำนักอยุธยาให้ความสำคัญกับการทำการค้า พระมหากษัตริย์อยุธยาทรงเล็งเห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำการค้า และราชอาณาจักรอยุธยาเองก็มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งผลิตสินค้า มีแหล่งสินค้าจากดินแดนตอนใน และมีความสามารถในการรวบรวมสินค้าจากดินแดนตอนในให้มาออกสู่ตลาดที่พระนครศรีอยุธยา และด้วยทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม ไม่ห่างจากอ่าวไทยมากนัก ส่งผลให้พระนครศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการค้าที่ชาวต่างชาติทั้งเอเชียและยุโรปเดินทางเข้ามา ชาวต่างชาติที่เข้ามานั้นมีทั้งเข้ามาเพื่อแวะพัก เข้ามาค้าขาย เผยแพร่ศาสนา และมีบางส่วนได้เข้ามาอยู่อาศัยในเมืองพระนครศรีอยุธยา ทำให้พระนครศรีอยุธยาเป็นชุมชนเมืองที่มีคนหลากหลายเชื้อชาติเข้ามาอยู่ร่วมกัน ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยาที่กล่าวถึงในบทความนี้ คือ บริเวณเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา และบริเวณโดยรอบเกาะเมืองสองฝั่งของแม่น้ำรอบเกาะเมือง

กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา

การที่เมืองพระนครศรีอยุธยาเป็นทั้งเมืองท่าการค้า และศูนย์กลางทางการค้าของราชอาณาจักร ได้ส่งผลให้พระนครศรีอยุธยาเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีผู้คนอาศัยอยู่ร่วมกันมากมาย กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยาสามารถแบ่งออกได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มชาวพื้นเมือง และกลุ่มชาวต่างชาติ

1) กลุ่มชาวพื้นเมือง ประกอบไปด้วยพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ เจ้านาย ขุนนาง (ไม่รวมขุนนางต่างชาติ) ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้เป็นชนชั้นปกครองหรือมูลนาย พระสงฆ์ และราษฎร ได้แก่ ไพร่ ทาส ซึ่งเป็นชนชั้นถูกปกครอง (ในบันทึกของชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามายังพระนครศรีอยุธยาเรียกคนกลุ่มนี้ว่า ชาวสยาม) รวมถึงกลุ่มชาวลาว มอญ เขมร ที่เป็นเชลยสงครามถูกกวาดต้อนเข้ามา และเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารขอเข้ามาลี้ภัยและตั้งรกรากทำมาหากิน สาเหตุที่จัดให้ชาวลาว มอญ เขมร เป็นชาวพื้นเมืองนั้นใช้การพิจารณาจากการถูกเกณฑ์แรงงานภายใต้ระบบมูลนาย-ไพร่ กลุ่มชาวลาว มอญ เขมร ส่วนหนึ่งจะถูกผสมผสานเข้าสู่ระบบไพร่เนื่องจากมีกลไกระบบราชการซึ่งควบคุมไพร่ ราชสำนักอยุธยาไม่ปิดกั้นการอพยพเข้ามาของคน

กลุ่มนี้ เพราะถือว่าเป็นแรงงานหรือกำลังคนที่เพิ่มพูนขึ้น และเมื่อเข้ามาหัวหน้ากลุ่มจะได้รับการแต่งตั้งจากทางราชสำนัก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง หัวหน้ากลุ่มจะถูกดึงเข้าสู่ระบบราชการกลายเป็นมูลนายที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลลูกหมู่ (วรพร ภูวงศ์พันธุ์, 2542: 32) ในกฎหมายพระไอยการอาชญาหลวง ได้กล่าวถึงชาวไทยและมอญรวมเป็นพลเมืองของพระนครศรีอยุธยา โดยออกกฎหมายห้ามมิให้แต่งงานกับชาวต่างชาติ

“...แลไพร่ฟ้าข้าขอบขัณฑสีมาทุกวันนี้ ประกอบด้วยราคะโทษโมหะโลภะ มิได้กลัวละอายแก่บาป เหนื่อนานาประเทศ ฟาริงอังกริตกระปัดนวิสันตาคูลามลาญ แหกกายแกวประกอบไปด้วยทรัพย์สมบัติเป็นอันมาก แลไทมอญทุกวันนี้ ยกลูกสาว หลานสาว ให้เปนเมียมฤดาภิธิถึงผิดเปนชอบ...” (ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166 พิมพ์ตามฉบับหลวงตรา 3 ดวง, 2527: 233-234)

นอกจากนี้ยังมีระบุในพระราชกำหนดเกล้าว่า “...ด้วยสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงพระกรรณดาตำหรัสเหนือเกล้าฯสั่งว่า ทุกวันนี้แขกฝรั่งอังกฤษคูลามลาญนาๆ ประเทศเข้ามาสู่พระบรมโพธิสมภารเป็นอันมาก แต่หนีสืบไปเมื่อหน้า ห้ามอย่าให้ไทมอญลาวลอบลักไปช่องเสพเมถุนธรรมด้วยแขกฝรั่งอังกฤษคูลามลาญ ซึ่งถือฝ่ายมิดฉฉุติ เพื่อมิให้ฝูงทวยราษฎรไปสู่อบายมุขให้อยู่ตามลัมมาภิธิ อย่าให้ระคนปนกัน...” (ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166 พิมพ์ตามฉบับหลวงตรา 3 ดวง, 2527: 233-234)

กฎหมายห้ามราษฎรไทย มอญ ลาว เสพย์เมถุนกับชาวต่างชาติ กฎหมายดังกล่าวถือว่าราษฎรไทย มอญ ลาว เป็นพวกเดียวกัน เพราะนับถือศาสนาพุทธ ชาวต่างชาติถือเป็นมิชฉาภิธิ คือ ไม่ได้นับถือศาสนาพุทธ

การผสมกลมกลืนระหว่างคนไทย มอญ ลาว มีปรากฏอยู่ในบันทึกของชาวต่างชาติ ในบันทึกของนิโกลาส์ แชรแวงส ได้กล่าวถึง คนต่างด้าวที่กลายมาเป็นคนชาวสยามไว้ว่า

“...สิ่งที่ข้าพเจ้าประหลาดใจก็คือ พลเมืองอันแสนอนาถาเหล่านี้เป็นคนต่างด้าวเสียกว่าหนึ่งในสาม คนกลางเหล่านี้มีพื้นเพดั้งเดิมเป็นคนลาวและคนมอญซึ่งคนสยามจับเป็นเชลยศึกและกวาดต้อนเข้ามาในราชอาณาจักรเมื่อประมาณ 200 ปีมาแล้ว ...จนกระทั่งทุกวันนี้ปะปนเข้ากับชาวสยาม จนยากที่จะพิจารณาเห็นความแตกต่างกันได้...” (ชรแวงส, 2506: 60-61)

ในบันทึกของฟรังซัวร์ อังรี ตูรแปง ได้กล่าวถึงเชื้อชาติของชาวสยามไว้ว่า

“ในกรุงสยามเลือดผสมปนกันมาก จนเป็นที่เห็นได้ง่ายว่า ชนชาตินี้ประกอบด้วยชนชาติอื่นหลายชาติ...พวกลาวและมอญได้มาตั้งนิคมใหญ่สำหรับชาติตนขึ้นในกรุงสยาม นับตั้งแต่ประเทศของเขาถูกพวกพม่าล้างทำลาย ดังนั้น จึงต้องมาหาที่พักพิงในต่างแดน และในฐานะผู้มีเคราะห์กรรม เขาก็ได้รับการต้อนรับจากชาวสยามที่เห็นอกเห็นใจ มอบที่ดินให้เขาอยู่ และกำหนดให้เขาส่งเครื่องราชบรรณาการ แต่เพียงเล็กน้อย...เขา

ก็ยังคงปะปนอยู่กับผู้อาศัยเดิม ซึ่งเขาจะมีความผิดเพี้ยนกันแต่ในเรื่องภาษาเท่านั้น” (ตฺรแปลง, 2539: 3-4)

ชาวมอญอพยพเข้ามายังพระนครศรีอยุธยา ปรากฏว่ามีหลักฐานแสดงการอพยพสำคัญ ๆ 5 ครั้ง คือ (สุภรณ์ โอเจริญ, 2519: 40-62)

ครั้งที่หนึ่ง สมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา (พ.ศ. 2112-2133) การอพยพครั้งนี้เกิดขึ้นหลังจากที่สมเด็จพระนเรศวรทรงประกาศอิสรภาพที่เมืองแครง ใน พ.ศ. 2127 มีพระยาเกียรติ พระยาราม ผู้นำชาวมอญ และพระมหาเถรคันฉ่องได้พาชาวมอญเข้ามาด้วย โดยทรงโปรดเกล้าฯ ให้ชาวมอญเข้ามาตั้งบ้านเรือนบริเวณบ้านใหม่ มะขามหย่อง บางลี่ บางขาม ปากน้ำประสบ บ้านบางเพลิง บ้านไร่ป่าฝ้าย ส่วนครอบครัวของพระยาเกียรติ พระยาราม ให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านขม้นใกล้พระราชวังของสมเด็จพระนเรศวรในพระนครศรีอยุธยา และครอบครัวญาติโยมของพระมหาเถรคันฉ่องก็โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านเรือนที่ตำบลหัวแหลม

ครั้งที่สอง สมัยสมเด็จพระนเรศวร (พ.ศ. 2133-2148) ชาวมอญอพยพเข้ามาถึงสองครั้ง เนื่องจากสภาพความเดือดร้อนที่ชาวมอญได้รับจากสภาพสงคราม และกวาดต้อนชาวมอญมาเป็นจำนวนมาก ไม่ปรากฏว่าจัดให้ชาวมอญไปอยู่ที่ใด สันนิษฐานว่าคงจะให้ไปอยู่แถบชานพระนครร่วมกับพวกมอญที่อพยพเข้ามาในครั้งแรก

ครั้งที่สาม สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ. 2173-2198) การอพยพครั้งนี้ไม่ปรากฏในหลักฐานของไทย แต่มีกล่าวถึงในบันทึกของชาวตะวันตก โดยมอญได้ร่วมมือกันก่อการกบฏแต่ถูกปราบปราม ทำให้มอญพากันอพยพเข้ามาในครั้งแรก

ครั้งที่สี่ สมัยสมเด็จพระนารายณ์ (พ.ศ. 2199-2231) พม่าเกิดศึกกับจีน ทำให้มอญถูกเกณฑ์ไปรบ แต่ทางมอญไม่เต็มใจพากันหลบหนีเข้าป้อมเมืองมะตะมะ และขอเข้าสวามิภักดิ์ต่อสมเด็จพระนารายณ์ พระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ครอบครัวมอญที่อพยพเข้ามาในครั้งนี้อยู่ที่บ้านสามโคก วัดตองปุ และบริเวณคลองคูจาม โดยทรงแต่งตั้งนายครัวมอญที่เป็นหัวหน้ามอญ 11 คน ให้มียศศักดิ์

ครั้งที่ห้า สมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกษฐ์ (พ.ศ. 2275-2301) เกิดสงครามระหว่างมอญกับพม่า มอญอพยพเข้ามาหลายครั้ง โดยทรงพระราชทานที่ดินให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ชานพระนครบริเวณบ้านโพธิ์สามต้น พระองค์ทรงให้ความช่วยเหลือพวกมอญเนื่องมาจากรัชกาลของพระองค์เป็นช่วงที่ขาดแคลนกำลังคน ซึ่งเป็นแรงงานสำคัญในงานราชการและงานทั่วไป ทั้งในยามสงบและยามศึกสงคราม

ส่วนชาวเขมรถูกกวาดต้อนเข้ามาตั้งแต่เริ่มสถาปนาพระนครศรีอยุธยา และคงอพยพเข้ามาอีกหลายครั้ง ในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มีชาวเขมรอพยพเข้ามาในราชอาณาจักรอยุธยาถึง 1,773 คน และยังมีแขกแม่ฮ่องเบาอพยพจากกัมพูชาเข้ามาอีก 773 คน ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าท้ายสระมีชาวกัมพูชาเข้ามาขออาศัยในพระนคร โดยได้รับพระราชานุญาตให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ใต้วัดค้างคาว (วารจคณา นิพัทธ์สุขกิจ, 2548: 289) ส่วนชาวลาวนั้นหลักฐานที่กล่าวถึงการอพยพไม่ชัดเจน สันนิษฐานว่าคงอพยพเข้ามาหลายครั้ง และคงมีส่วนหนึ่งที่ถูกกวาดต้อนเข้ามา นอกจากนี้ยังมีชาวพม่าและฉาน ที่เป็นทั้งเชลยสงครามและผู้ที่ย้ายเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร

ชาวพื้นเมืองอีกกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มเชื้อชาติผสม ซึ่งเกิดจากการอยู่กินระหว่างพ่อค้าต่างชาติกับหญิงชาวพื้นเมือง คนกลุ่มนี้คงมีจำนวนพอสมควรและพระมหากษัตริย์อยุธยาถือว่าเป็นคนไทย ดังปรากฏตัวอย่างในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองที่พนักงานบริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดาหรือ VOC มีลูกกับหญิงไทย และต้องการให้เด็ก ๆ เหล่านี้ได้รับความดูแลรักษา (Custody) เมื่อพวกเขาออกไปจากพระนครศรีอยุธยา หรืออย่างน้อยต้องการส่งเด็กเหล่านี้ไปยังปัตตาเวีย ซึ่งจะทำให้เด็ก ๆ เหล่านี้ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมแบบคริสเตียน แต่สมเด็จพระเจ้าปราสาททองทรงปฏิเสธ และอ้างว่าเด็กที่เกิดจากพนักงานบริษัท VOC กับหญิงไทยเป็นราษฎรของพระองค์ ไม่สามารถเดินทางออกนอกราชอาณาจักรได้ และต้องอยู่กับมารดาที่เป็นคนไทย(วรพร ภู่งศ์พันธุ์, 2542: 33) สมัยสมเด็จพระนารายณ์หลังจากทำสนธิสัญญา พ.ศ. 2207 (ค.ศ. 1664) ปรากฏว่าเด็กลูกครึ่งดัตช์ที่จะเดินทางไปปัตตาเวียได้ ต้องมีอายุไม่เกิน 6-7 ปี (Brummelhuis, 1987: 39) กลุ่มลูกครึ่งจึงจัดเป็นส่วนหนึ่งของชาวพื้นเมือง เพราะราชสำนักอยุธยาให้ความสำคัญกับแรงงานและกำลังคนในราชอาณาจักร

เขตที่อยู่อาศัยของชาวพื้นเมือง เป็นเขตที่ใหญ่ที่สุด บริเวณทางเหนือของเกาะเมืองน่าจะเป็นบริเวณที่มีชาวพื้นเมืองอาศัยอยู่มากที่สุด ซึ่งเป็นบริเวณที่แม่น้ำลพบุรีไหลมาบรรจบกับแม่น้ำป่าสักบริเวณหัวรอหรือท่านบรอ ซึ่งเป็นทางข้ามเชื่อมเกาะเมืองทางด้านเหนือกับอีกฟากหนึ่งโดยข้ามแม่น้ำลพบุรี “ท่านบรอนี้สำหรับสมณพราหมณาจารย์อนาจารราชกุมารและช่างม้าเกวียนเดินเข้าออกในพระนครแต่เพียงทางเดียว” บริเวณทางเหนือของเกาะเมืองยังมีคลองที่สำคัญ 2 คลอง คือ คลองบางขวด และคลอง

สระบัว ดังนั้นบริเวณทางด้านเหนือของเกาะเมืองจึงเป็นชุมทางทางน้ำที่สำคัญ มีแม่น้ำลพบุรีและแม่น้ำป่าสักเป็นเส้นทางน้ำไปสู่เมืองต่าง ๆ ที่อยู่ทางตอนบนทั้งหัวเมืองในเขตภาคกลาง หัวเมืองทางเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ (วรพร ภู่งศ์พันธุ์, 2542: 35) และบริเวณทางเหนือยังเป็นเขตพระราชฐาน เป็นที่ตั้งของพระราชวังและหน่วยงานราชการ นอกจากทางตอนเหนือของเกาะเมืองแล้ว ชาวพื้นเมืองก็ยังกระจายตัวอยู่ทั่วไปทั้งในและนอกพระนคร โดยอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำและลำคลองต่าง ๆ ที่อยู่รายรอบเมืองพระนครศรีอยุธยา

2) กลุ่มชาวต่างชาติ ประกอบไปด้วยพ่อค้าและชาวต่างชาติที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรและชั่วคราวในพระนครศรีอยุธยา รวมไปถึงนักบวชที่เข้ามาเผยแผ่ศาสนา ในจดหมายเหตุ ลา ลูแบร์ได้กล่าวถึงชนต่างชาติที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระมหากษัตริย์อยุธยาว่ามีถึง 40 ชาติ โดยลา ลูแบร์คิดว่า “เป็นการโอ้อวดแบบชาวชมพูทวีปอยู่มาก” (ลา ลูแบร์, 2510: 45) ซึ่งถ้าพิจารณาตามความเป็นจริงแล้ว จำนวนชนต่างชาติที่มีค่อนข้างมากเช่นนี้อาจจะกลายเป็นการนับตามภาษาพูดก็เป็นได้ กลุ่มชาวต่างชาติในพระนครศรีอยุธยาเข้ามาโดยมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน บางพวกเข้ามาเพื่อทำการค้าบ้างเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพด้านการเกษตรและประกอบอาชีพอื่น ๆ บางส่วนเข้ามาเผยแผ่ศาสนา มีบางส่วนที่เข้ามาเพื่อเป็นทหารรับจ้าง

2.1) กลุ่มชาวโคชินไชน่า (เวียดนามตอนใต้) ชาวตั้งเกี่ย ชาวอันนัม ไม่มีหลักฐานกล่าวถึงชนกลุ่มนี้มากนัก ในช่วงรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์เป็นต้นไป คนกลุ่มนี้อาศัยอยู่รอบหมู่บ้านฝรั่งเศส นับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งบาทหลวงฝรั่งเศสนำเข้ามาเผยแผ่ (วรารคนา นิพัทธ์สุขกิจ, 2548: 291) ใกล้ชุมชน

ชาวโคชินไชน่ามีตลาดวัดมะพร้าว ซึ่งมีหลักฐานระบุว่าตั้งอยู่ริมบ้านฉนวนทะเล (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2550: 86)

2.2) กลุ่มชาวจีน เป็นกลุ่มชาวต่างชาติที่เข้ามาอยู่ในพระนครศรีอยุธยาตั้งแต่ก่อนการสถาปนาพระนครศรีอยุธยาเป็นราชธานี ชาวจีนที่เข้ามาอยู่ในพระนครศรีอยุธยามีอยู่หลายกลุ่ม แต่ส่วนใหญ่มาจากจีนทางใต้ คือ กวางตุ้ง ผู้เจี้ยน และกวางสี (วารจกณ นิตพัทธ์สุขกิจ, 2548: 291) ชาวจีนในพระนครศรีอยุธยาสามารถตั้งบ้านเรือนปะปนกับชาวพื้นเมืองได้ สถานที่ตั้งบ้านเรือนและค้าขายของชาวจีนกระจายอยู่หลายแห่งทั้งในและนอกพระนคร บริเวณที่มีกลุ่มคนจีนอาศัยอยู่มาก คือ บริเวณด้านตะวันออกของเกาะเมืองทั้งในและนอกกำแพงพระนคร ในพระนครบริเวณย่านในใกล้กับย่านสามม้าเป็นชุมชนชาวจีนขนาดใหญ่

นอกจากนี้ชาวจีนยังตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณย่านขนมจีนและย่านวัดน้อยประตูจีน บริเวณนอกพระนครก็มีชาวจีนอาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งค้าขายสำคัญ โดยมีตลาดปากคลองวัดเดิมใต้ศาลเจ้าปูนเท่าก่งเป็นตลาดเอกในท้องน้ำ หรือตลาดน้ำที่มีขนาดใหญ่และมีความสำคัญอยู่ทางด้านตะวันออกของเกาะเมือง โดยมีศาลเจ้าปูนเท่าก่งศาลเจ้าเงินที่แสดงให้เห็นว่าบริเวณนี้เป็นบริเวณชุมชนชาวจีนที่สำคัญ บริเวณวัดท่าราบก็เป็นชุมชนชาวจีน โดยมีบ้านของเจ้าสัวศรีเศรษฐีชาวจีน บริเวณหน้าบ้านเป็นตลาดวัดท่าราบ ซึ่งมีตึกแถวยาว 16 ห้อง 2 ชั้น ชั้นล่างใช้สำหรับค้าขาย ชั้นบนใช้อยู่อาศัย บริเวณปากคลองขุนละครไชย (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2550: 81-85) ก็เป็นชุมชนชาวจีนที่สำคัญ

ชาวจีนเป็นชาวต่างชาติที่มีจำนวนมากที่สุดในพระนครศรีอยุธยา โดยได้รับสิทธิพิเศษทางการ

ค้าและค้าขายเจริญรุ่งเรืองที่สุด “เขายอมรับจารีตประเพณีของชาวสยาม ประกอบกับนิสัยและขนบธรรมเนียมก็คล้ายคลึงกัน จึงดูเหมือนเขาจะได้รับสิทธิพิเศษและมีความเจริญรุ่งเรืองต่อ ๆ ไป” (ตฺรแปง, 2539: 5) กลุ่มชาวจีนเป็นกลุ่มคนที่เข้ามาอาศัยในพระนครศรีอยุธยามากที่สุด และยังคงตั้งรกรากถิ่นฐานเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ชาวจีนยังคงรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมดั้งเดิมบางอย่างของตนเองไว้ (เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ, 2551: 81-82)

2.3) กลุ่มแขกมัวร์และมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คนที่เรียกรวมว่า “แขกมัวร์” หมายถึงกลุ่มคนที่มีนับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งหมายถึงเฉพาะชาวอินเดีย อาหรับ เติร์ก และเปอร์เซีย การที่หลักฐานตะวันตกเรียกรวมว่าพวกมัวร์ ทำให้แยกออกได้ลำบากว่าหมายถึงชนชาติใด ตามหลักฐานไทยที่พบส่วนใหญ่มักจะเรียกพวกมุสลิมว่า “แขก” เช่น แขกมลายู แขกแม่ฉะเบาะ แขกมัทกะสัน แขกชวา แขกอินเดีย ซึ่งเป็นกลุ่มชาวต่างชาติกลุ่มใหญ่อีกกลุ่มหนึ่งในพระนครศรีอยุธยาและเมืองมะริด นอกจากพวกมัวร์แล้วยังมีพวกมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มาจากมลายู ชวา ปัตตานี มัทกะสัน และจาม ที่นับถือศาสนาอิสลามอีกกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในพระนครศรีอยุธยา (วารจกณ นิตพัทธ์สุขกิจ, 2548: 301)

การที่มีแขกหลายเชื้อชาติอาศัยอยู่ในพระนครศรีอยุธยา ทำให้การตั้งบ้านเรือนค่อนข้างกระจัดกระจายไปตามกลุ่มเชื้อชาติ ถึงแม้ชุมชนแขกจะมีออกพระจุฬาราชมนตรีทำหน้าที่เป็นหัวหน้าชุมชน แต่ความแตกต่างทางเชื้อชาติและนิกายทางศาสนา ทำให้การรวมเป็นกลุ่มเป็นไปอย่างหลวม ๆ และอยู่ได้ เพราะมีผลประโยชน์ร่วมกันบางประการและบางช่วงเวลาเท่านั้น (วรพร ภู่งศ์พันธุ์, 2542: 46)

ชุมชนของแขกมัวร์ อยู่ในพระนคร บริเวณที่ตั้งชุมชนแขกมัวร์อยู่บริเวณใกล้วัดอาม่าเรียกว่าบ้านแขกใหญ่ (แซรเวส, 2506: 62)

ชุมชนของชาวเปอร์เซีย ตั้งบ้านเรือนอยู่ทางใต้ของพระนคร ริมคลองคูจามฝั่งตะวันตกซึ่งเรียกกันว่า ทุ่งแขก หรือสุเหร่าแขกเฉกอะหมัด (วินัยพงศ์ศรีเพียร, 2550: 80) บริเวณบ้านท่ากายี บริเวณบ้านป้อมหัวแหลมเป็นที่อยู่ของแขกเก่า

แขกมลายู ตั้งชุมชนอยู่บริเวณคลองตะเคียนแขกกลุ่มนี้มีประชากรมากที่สุดในหมู่ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม นิโกลาร์ แซรเวส ได้บันทึกไว้ว่า “พวกมลายูมีมากมายเหลือคณานับ” (แซรเวส, 2506: 60-61)

แขกมะกะสัน หรือพวกมากัสซาร์ เป็นกลุ่มชุมชนที่มาจากหมู่เกาะเซลิเบส ประเทศอินโดนีเซีย ในปัจจุบัน อพยพเข้ามาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ และได้รับพระราชทานที่ดินให้ตั้งบ้านเรือนอยู่นอกเกาะเมือง โดยตั้งบ้านเรือนอยู่ใต้ชุมชนแขกมลายู

แขกจาม อยู่บริเวณบ้านน้ำวนบางกะจะ บ้านท้ายคู วัดแก้วฟ้า และวัดลอดช่อง แขกตานีหรือแขกปัตตานีตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณริมวัดลอดช่อง

2.4) กลุ่มชาวญี่ปุ่น ชาวญี่ปุ่นเข้ามาในพระนครศรีอยุธยาช่วงรัชกาลสมเด็จพระนเรศวร ชุมชนชาวญี่ปุ่นตั้งบ้านเรือนอยู่ภายนอกพระนครทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ ทางทิศตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีหลักฐานใบเบิกร้องประทับตราแสดงที่มีข้อความว่า “ชาวญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในแดนสยาม” ซึ่งเป็นใบเบิกร้องประทับตราแดงที่เก่าที่สุด (พ.ศ. 2147/ค.ศ. 1604) แสดงให้เห็นว่า ชาวญี่ปุ่นได้เข้ามาอาศัยอยู่ในพระนครศรีอยุธยาแล้ว (โยเนโอะ และโทชิฮารุ, 2542: 42-48)

2.5) กลุ่มชาวอาร์มีเนีย เป็นกลุ่มประชาคมต่างด้าว นับถือศาสนาคริสต์นิกายออร์ทอดอกซ์กลุ่มเล็ก ๆ และไม่ปรากฏหลักฐานมากนัก ชาวอาร์มีเนียเป็นพ่อค้าที่ทำการค้าทั้งทางบกและทางทะเล มีเครือข่ายการค้านานาชาติของตนเอง เซอวาลิเยร์ เดอ โชมองต์ กล่าวว่า ในพระนครศรีอยุธยามีชาวอาร์มีเนียอยู่ราว 15-16 ครอบครัว ประกอบอาชีพค้าขายและเป็นทหารม้าองครักษ์ของสมเด็จพระนารายณ์ ไม่พบหลักฐานว่ามีหมู่บ้านชาวอาร์มีเนียตั้งอยู่บริเวณใด อาจไม่ได้อยู่เป็นหมู่บ้านหรืออาจอยู่ร่วมกับหมู่บ้านชาวต่างชาติเชื้อชาติอื่น (วรางคณานิพัทธ์สุขกิจ, 2548: 310)

2.6) กลุ่มชาวโปรตุเกส ชาวโปรตุเกสเป็นชาวยุโรปชาติแรกที่เข้ามาในพระนครศรีอยุธยา ในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 มีชาวโปรตุเกสจำนวนมากอพยพเข้ามายังพระนครศรีอยุธยา ชาวโปรตุเกสที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานและค้าขายในพระนครศรีอยุธยาส่วนใหญ่ คือ พ่อค้าเอกชน ทหารระดับต่ำ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้เงินเดือนน้อย ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มีชาวโปรตุเกสจำนวนมากอพยพมาจากมากัสซาร์และได้รับอนุญาตให้ตั้งบ้านเรือนในพระนครศรีอยุธยาได้ เนื่องจากอยู่มาเป็นเวลานานและอพยพเข้ามาอีก จึงมีกลุ่มคนเชื้อสายโปรตุเกสและลูกครึ่งหรือเมสทิโซ (Mestizo) จำนวนมาก ชุมชนชาวโปรตุเกสตั้งอยู่บริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ในแผนที่ของลาลูแบร์แสดงให้เห็นว่า ชุมชนโปรตุเกสตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชนต่างชาติอื่น ๆ ทางด้านเหนือเป็นชุมชนชาวจีน ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาตรงข้ามกับหมู่บ้านโปรตุเกสเป็นหมู่บ้านญี่ปุ่น เยื้องขึ้นไปทางเหนือจากหมู่บ้านญี่ปุ่นเป็นที่ตั้งสถานีการค้าของฮอลันดา ด้านใต้และตะวันตกของชุมชนชาวโปรตุเกสเป็นที่ตั้ง

ของหมู่บ้านชาวมาเลย์และชาวมาเก๊าชาร์ ด้านตะวันตกเฉียงเหนือเป็นที่ตั้งชุมชนชาวโคชินไชน่าและพะโค (พิทยะ ศรีวัฒนสาร, 2542: 83-84)

2.7) กลุ่มชาวฮอลันดา ชาวฮอลันดาเดินทางเข้ามาค้าขายครั้งแรกที่ปัตตานี เมื่อ พ.ศ. 2145 (ค.ศ. 1602) และเดินทางเข้ามายังพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2147 ภายใต้บริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดา (Verenigde Oostindische Compagnie: VOC) หมู่บ้านชาวฮอลันดาตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก ห่างจากพระนครศรีอยุธยาประมาณ 2 กิโลเมตร ลงมาทางใต้ ตั้งอยู่ใกล้หมู่บ้านญี่ปุ่น บริษัท VOC ได้รับพระราชทานที่ดินจากสมเด็จพระเจ้าปราสาททองเมื่อ พ.ศ.2177 (ค.ศ.1634) โดยสร้างสำนักงานและที่อยู่ให้ลูกจ้างบริษัทและครอบครัว โดยมีหัวหน้าคลังสินค้าของบริษัท VOC ประจำพระนครศรีอยุธยาเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน (วารางคณา นิพัทธ์สุขกิจ, 2548: 312-313)

2.8) กลุ่มชาวอังกฤษ พ่อค้าบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ หรือ English East India Company (EIC) เข้ามาในพระนครศรีอยุธยาครั้งแรกในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม โดยนำพระราชสาส์นจากพระเจ้าเจมส์ที่ 1 มาถวายสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม โดยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมทรงพระราชทานที่ดินหลังหนึ่งให้เป็นที่ตั้งสถานีการค้าของบริษัท ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาใกล้กับสถานีการค้าของฮอลันดา (บุษราคม ช่างชัย, 2533: 46)

2.9) กลุ่มชาวฝรั่งเศส บาทหลวงชาวฝรั่งเศสเข้ามาในพระนครศรีอยุธยาตั้งแต่ พ.ศ. 2205 (ค.ศ. 1662) และเข้ามาอีกครั้งใน พ.ศ. 2207 (ค.ศ. 1664) สถานีการค้าของบริษัทอินเดียตะวันออกของฝรั่งเศส (Compagnie Royale des Indes Orientales) เข้ามาภายหลัง ชุมชนฝรั่งเศสจึงเป็นชุมชนที่ก่อตั้ง

โดยบาทหลวง ประชากรในชุมชนฝรั่งเศสแบ่งได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ส่งเข้ามารับใช้ สมเด็จพระนารายณ์ มีทั้งทหาร วิศวกรและช่างต่าง ๆ กลุ่มที่เข้ามาทำงานให้กับบริษัท และกลุ่มมิชชันนารี บาทหลวงเป็นผู้นำในการตั้งหมู่บ้านฝรั่งเศส ซึ่งเป็นชุมชนเล็ก ๆ ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาด้านได้นอกเกาะเมือง ใกล้ปากคลองตะเคียนและวัดพุทธไสวรรย์ สมเด็จพระนารายณ์พระราชทานที่นาให้สร้างโบสถ์ อยู่ริมน้ำติดกับบริเวณที่พวกญวนอยู่ เรียกว่า บ้านปลาเห็ด มีโบสถ์วัดนักบุญยอแซฟและโรงเรียนบ้านเนร พ่อค้าชาวฝรั่งเศสที่เดินทางเข้ามาภายหลังก็ได้เข้ามาอยู่ร่วมกัน (วารางคณา นิพัทธ์สุขกิจ, 2548: 319)

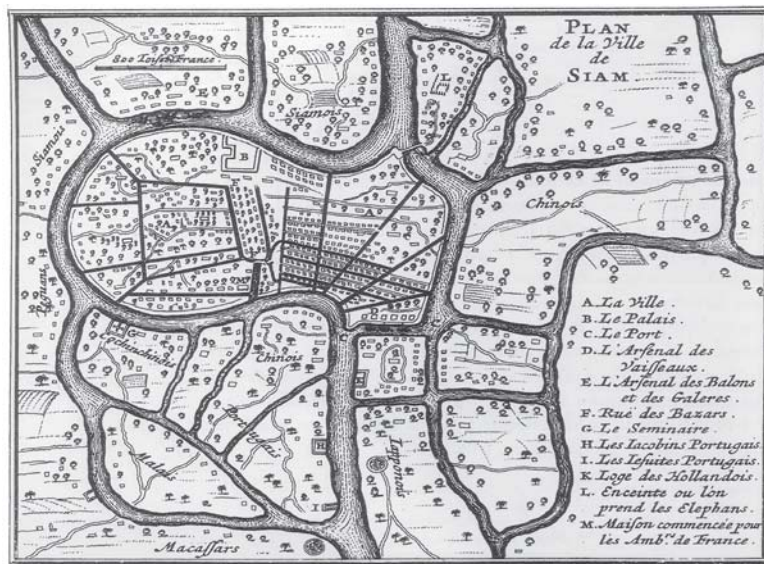
พระมหากษัตริย์อยุธยาทรงต้อนรับกลุ่มชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามายังพระนครศรีอยุธยา ชาวต่างชาติมีความรู้ความสามารถด้านการค้า และช่วยให้การค้าของพระนครศรีอยุธยาเจริญรุ่งเรือง ราชสำนักอยุธยาสนับสนุนให้ชาวต่างชาติเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองพระนครศรีอยุธยา ชาวต่างชาติที่เข้ามาอาศัยอยู่ในพระนครศรีอยุธยาจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเชื้อชาติ แต่ละประชาชาติมีเขตที่อยู่อาศัยของตนแตกต่างกันออกไป อาณาเขตที่อยู่อาศัยของชาวต่างชาติจะอยู่นอกพระนคร ยกเว้นชาวจีนกับชาวแขกได้รับอนุญาตให้อยู่ภายในพระนครได้ บริเวณที่อยู่อาศัยของชาวต่างชาตินั้นชาวสยามเรียกว่า “บ้าน” (Ban) ชาวโปรตุเกสเรียกว่า “ค่าย” (Champ) แต่ละประชาชาติจะเลือกหัวหน้าหรือนายขึ้นเพื่อดูแลคนในชาติและติดต่อกับทางราชการ

ชาวต่างชาติที่เข้ามาอยู่ในพระนครศรีอยุธยา มีเป็นจำนวนมาก ชาวต่างชาติได้แต่งงานอยู่กินกับชาวพื้นเมืองหรือชาวต่างชาติอื่น จึงเกิดลูกครึ่งขึ้นเป็นจำนวนมากในพระนครศรีอยุธยา และกลุ่มชาว

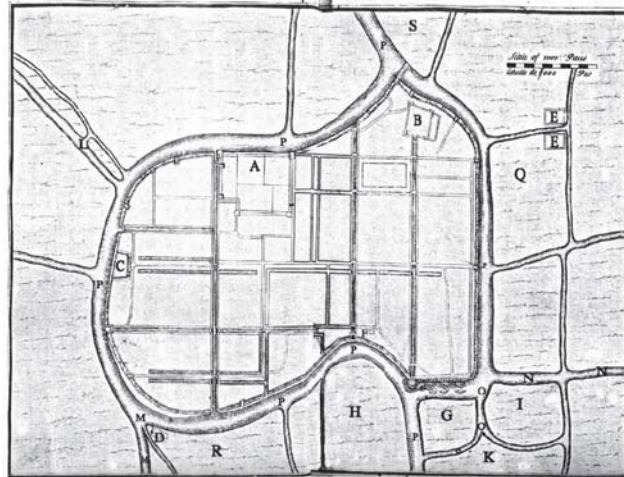
ต่างชาติและกลุ่มลูกครึ่งเป็นผู้ที่สามารถประกอบกิจกรรมการค้าที่หลากหลาย โดยมีความสามารถเฉพาะด้านที่คนพื้นเมืองไม่ถนัด และยังมีฝีมือด้านการช่างเฉพาะเชื้อชาติที่สืบทอดกันมา ราชสำนักอยุธยาเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามามีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจในการดำเนินกิจกรรมการค้า และชาวต่างชาติสามารถเข้าไปมีบทบาททางการเมืองได้ โดยการเป็นขุนนางฝ่ายข้าราชการ การที่ชาวต่างชาติเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับระบบราชการของพระนครศรีอยุธยาได้นั้น นอกจากจะเป็นไปตามความพอพระราชหฤทัยของพระมหากษัตริย์แล้ว ระบบมูลนายไพร่ซึ่งเป็นกรอบการควบคุมโครงสร้างทางสังคมก็เป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ ความสัมพันธ์และพันธะ

หน้าที่ในระบบมูลนาย-ไพร่ ไม่เอื้อต่อเศรษฐกิจการค้าในสังคมเมืองที่ต้องการผู้ชำนาญการเฉพาะด้าน ซึ่งเป็นความจำเป็นที่ทำให้ชาวต่างชาติเข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในระบบราชการของพระนครศรีอยุธยา เมื่อต้องมีปฏิสัมพันธ์ชาวต่างชาติเข้ามาอยู่ในสังคมอยุธยาแล้ว ก็ย่อมมีปฏิสัมพันธ์กับชาวพื้นเมือง ชาวต่างชาติบางส่วนได้เข้าไปรับใช้ราชสำนักเป็นขุนนาง เป็นพ่อค้าของพระมหากษัตริย์ เป็นทหารรับจ้าง ชาวต่างชาติบางส่วนเข้ามาเผยแพร่ศาสนา บ้างเข้ามาค้าขาย บ้างเข้ามาตั้งรกราก ตลาดคือพื้นที่ที่ชาวต่างชาติและชาวพื้นเมืองมีโอกาสพบปะสังสรรค์และติดต่อค้าขายกัน ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ ยอมรับ และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

ภาพแสดงเขตที่อยู่อาศัยในเมืองพระนครศรีอยุธยา

ที่มา: ลา ลูแบร์, 2510: 23.

แผนที่กรุงศรีอยุธยา
 A พระราชวังหลวง B วัดราชทาน (วังจันทร์เกษม) C วัดเจ้ากรมช้าง (วังหลัง) D โบสถ์และตึกที่อยู่ของบิชอป หลุยส์
 E วัดพระยาพระคลัง F บ้านคนอนสมคนดิน ฟ็อดคอน (เจ้าพระยาวิชาเยนทร์) G ค่ายวัดินดา H ค่ายเปร์ดูเกส I โรงต้มกลั่นสุรา
 K ค่ายญี่ปุ่น มอญ และมลายู L คลองไปพระเจดีย์ภูเขาทอง M คลองสนามไชย (Klang Nam ca) N คลองปากข้าวสาร (Pakausan)
 O คลองปากน้ำสวนพญู (Klang Patnam Bja) P แม่น้ำใหญ่ Q ค่ายจีน R ค่ายญวน S เพลินต

ภาพแสดงเขตที่อยู่อาศัยของชาวต่างชาติในพระนครศรีอยุธยา
 ที่มา: Kaempfer, 1996: 59.

สรุป

การที่มีชาวต่างชาติเข้ามาติดต่การค้าขายและอยู่อาศัยร่วมกับชาวพื้นเมืองเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมความเป็นชุมชนเมือง คำว่า “ชุมชนเมือง” ในที่นี้หมายถึง ชุมชนที่มีฐานะเป็นศูนย์กลางของสังคม มีชนชั้นทางสังคม ทำให้มีโครงสร้างที่ซับซ้อน มีการจัดระเบียบภายใน และมีการเกณฑ์แรงงาน ประกอบกับพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองท่าการค้า เป็นแหล่งรวมพ่อค้าจากนานาชาติที่เข้ามาติดต่การค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้า และเข้ามาอยู่อาศัยตั้งรกราก เป็นชุมชนชาวต่างชาติในเมืองพระนครศรีอยุธยา โดยอาศัยอยู่ร่วมกับชาวพื้นเมือง มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งราชสำนักอยุธยามีกลไกในการควบคุมกำลังทั้งคนพื้นเมืองและคนต่างชาติให้อยู่ร่วมกันได้ สังคมเมืองพระนครศรีอยุธยาจึงเป็นพหุสังคม สังคมที่มีความหลากหลาย

ทั้งในเรื่องของกลุ่มคน เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา นอกจากให้ความสำคัญกับการศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองและเศรษฐกิจแล้ว การศึกษาประวัติศาสตร์สังคมก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน สังคมอยุธยาเป็นสังคมนานาชาติที่มีคนหลากหลายเชื้อชาติ หลากศาสนาอยู่ร่วมกัน ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีทั้งวัดวาอาราม มัสยิด และโบสถ์คริสต์อยู่รวมกัน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสืบเนื่องจากอดีตในการเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม มีการแลกเปลี่ยน ผลผสมผสานทางวัฒนธรรม เกิดการยอมรับในความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรม ถึงแม้จะมีความแตกต่างทางศาสนาแต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมไทยได้ สังคม

อยุธยาทั้งในอดีตและปัจจุบันเป็นตัวอย่งที่ดีของสังคมสมานฉันท์ที่อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ที่สังคมหรือชุมชนอื่นน่าจะนำไปเป็นแบบอย่างในการจัดการสังคมหรือชุมชน

บรรณานุกรม

Brummelhuis, Han ten. 1987. **Merchant, Courtier and Diplomat: A History of the Contacts between the Netherlands and Thailand.** Lochem, NA: De Tijdstroom.

Chungchai, Butsaracum. 1990. "Trade of the English East India Company in Ayutthaya between 1612-1688." Master's thesis, Major Southeast Asia, Department of History, Silpakorn University. (in Thai).

บุษราคม ช่างชัย. 2533. "การค้าของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษในกรุงศรีอยุธยาระหว่าง ค.ศ. 1612-1688." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Code of Laws First Reign Julsakrach 1166 Published by the Royal Three Seal volumes 1-3. Bangkok: Thammasat University. (in Thai).

ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166 พิมพ์ตามฉบับหลวงตรา 3 ดวง เล่มที่ 1-3. 2527. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง.

De Choisy. 1973. **Journal Du Voyage de Siam 1685-1686.** Translated by Sun T. Komanbuyh. Bangkok: Gaona. (in Thai).

เดอ ชัวซีย์. 2516. **จดหมายเหตุรายวันการเดินทางไปสู่ประเทศสยาม ในปี ค.ศ. 1685 และ**

1686. แปลโดย สันต์ ท.โกมลบุตร. กรุงเทพมหานคร: ก้าวหน้า.

Gervaise, Nicolas. 1963. **Natural and Political History of Kingdom of Siam.** Translated by Sun T. Komanbuyh. Bangkok: Gaona. (in Thai).

แกรเวส, นิโกลาส์. 2506. **ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม.** แปลโดย สันต์ ท.โกมลบุตร. พระนคร: ก้าวหน้า.

Kaempfer, Engelbert. 1996. **A Description of the Kingdom of Siam 1660.** Bangkok: White Orchid.

La Loubère, Simon de. 1967. **Du Royaume De Siam.** Translated by Sun T. Komanbuyh. Bangkok: Gaona. (in Thai).

ลา ลูแบร์, ซีมอง เดอ. 2510. **จดหมายเหตุ ลา ลูแบร์ ฉบับสมบูรณ์.** แปลโดย สันต์ ท.โกมลบุตร. พระนคร: ก้าวหน้า.

Nibhatsukkakit, Warangana. 2005. "People Associated with the Trade in Ayutthaya Society." Doctoral dissertayio, Department of History, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (in Thai).

วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ. 2548. "กลุ่มคนที่สัมพันธ์กับการค้าในสังคมอยุธยา พ.ศ. 2172-2310." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Ojaroen, Suporn. 1973. "Mon People in Thailand: Analysis of the Status and Role in Thai Society, from Ayutthaya to Early Rattanakosin Period." Master's thesis,

- Department of History, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (in Thai).
- สุภรณ์ โอเจริญ. 2519. “ชาวมอญในประเทศไทย: วิเคราะห์ฐานะและบทบาทในสังคมไทย ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Pattranuprawat, Ruenkaew. 2008. “Globalization and Change of Chinese Shrines in Samutsongkram Povince.” **University of the Thai Chamber of Commerce Journal** 28, 3: 79-105. (in Thai).
- เรือนแก้ว ภักทรานุประวัติ. 2551. “โลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม.” **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย** 28, 3: 79-105.
- Pongsripean, Winai. 2010. **Depict the landscape of Ayutthaya Papers from the Royal Observatory (To perfection)**. Bangkok: Usakane. (in Thai).
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. 2550. **พรรณนาภูมิสถานพระนครศรีอยุธยา เอกสารจากหอหลวง (ฉบับความสมบูรณ์)**. กรุงเทพมหานคร: อุษาคเนย์.
- Poopongpun, Woraporn. 1999. “The Cosmopolitant of Ayutthaya from 1767 AD to the 16th century. Master’s thesis.” Major Southeast Asia, Department of History, Silpakorn University. (in Thai).
- วราพร ภู่งศ์พันธ์. 2542. “ความเป็นสังคมนานาชาติของพระนครศรีอยุธยาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึง ค.ศ. 1767.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Sriwattanasarn, Pittaya. 1999. “The Portuguese community in Ayutthaya Period 1516-1767.” Master’s thesis, Department of History, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (in Thai).
- พิทยะ ศรีวัฒน์สาร. 2542. “ชุมชนชาวโปรตุเกสในสมัยกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. 2059-2310.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Turpin, Francois Henri. 1996. **History Kingdom of Siam**. Translated by Paul Xavier. 2nd ed. Bangkok: Division of Literature and the History Department, Fine Arts Department. (in Thai).
- ตุรแปง, ฟรังซัวส์ อังรี. 2539. **ประวัติศาสตร์แห่งพระราชอาณาจักรสยาม** แปลโดย ปอลชาเวียร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- Yoneo, Ichii and Tochiharu, Yochigawa. 1999. **Relationships Thailand - Japan 600 year**. 2nd ed. Bangkok: Social Sciences and Humanities Textbooks Project, and Toyota Thailand Foundation. (in Thai).
- โยเนโอะ, อิชิอิ และ โทชิฮารุ, โยชิโกะ. 2542. **ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น 600 ปี**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.

Ms. Petchrung Teanpewroj graduated with a Master of Arts Degree in Historical Study from Silpakorn University. She is currently working as a lecturer in the Department of History, Faculty of Humanities and Social Science, Phranakorn Si Ayutthaya Rajabhat University, teaching Ayutthaya Studies. She is also interested in Thai history, the history of Ayutthaya and Rattanakosin, local history and economic history.